2.6.2016

Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle

MAATALOUDEN KRIISIN RATKAISUN EDELLYTTÄMÄT TOIMET

1. **Maatilojen rahoitukseen liittyvät toimenpiteet**
   Kriisiytyneiden maatilojen mahdollisuudet saada lainapääomaa ovat heikot ja vakuuksien vähyyden takia lainan korkotaso korkea. Tästä syystä tarvitaan valtion takauksia maksuvalmiuslainoille. Takaus voisi olla esimerkiksi 70 prosenttia lainan määrästä ja enimmäismäärä tulisi olla tietty prosenttiosuus maatalouden myyntitulojen ja tukien määrästä.

   Maatilatalouden lainoille tulisi saada myös lisää maksuhelpotuksia. Käytännössä tämä tarkoittaisi valtion- ja korkotukilainojen lyhennysten maksun lykkäysvuosien sekä valtionlainojen korkovapaavuosien kokonaismäärää lisäystä esimerkiksi kolmella vuodella.

   Perinteisten rahoituslaitosten lisäksi Suomessa tulisi ottaa käyttöön Euroopan Investointipankin ja muiden toimijoiden rahoitusinstrumentit erityisesti käyttöpääomalainoissa.

2. **Kriisitukien käyttöönotto**
   Maatalousneuvoston kokouksessa annettiin jäsenvaltioille mahdollisuus maksaa kansallista kriisitukea 15 000 euroa tilaa kohden. Hallituksella on oltava valmius tämän kriisituen maksamiseen ja siihen on kohdennettava riittävä määrä varoja. Tukimuoto on toteutettava niin, ettei haku- ja myöntöprosessi aiheuta viivästymistä tuen maksulle. Kriisitukien osalta komissio on jo kahdesti siirtänyt vastuun jäsenvaltioille.

3. **Kansallisen tuen tason turvaaminen**
   Kansallisen tuen momentin vajaus on paikattava. Momentille kohdistetut leikkaukset on peruttava ja lisämäärärahaa kohdennettava riittävästi, jotta mm. tuotantosidonnaisten EU-tukien aleneman edellyttämät lisämäärärahat ovat käytettävissä kansallisen tuen momentilla.

   Valtiontalouden kehyksissä 2017 – 2020 sovittiin, että kansallisen tuen taso palautetaan 2017 ja 2018 vuoden 2015 tasolle sekä LFA-tuen leikkaus poistuu vuodelta 2017. Kehyspäätöksen kokonaisvaikutus on 33,7 miljoonaa euroa. Tämä helpottaa tilannetta hetkellisesti vuodesta 2017 alkaen. Päätös ei kuitenkaan auta akuuttiin kriisiin ja on vaikutukseltaan lyhytaikainen, etenkin vuosille 2019 ja 2020 sovitut mittavat kehysleikkaukset huomioon ottaen.

4. **Maatalouden kiinteistöveron poistaminen**
   Maatalouden kiinteistövero rasittaa etenkin tuotantorakennuksiin investoineita tiloja. Valtio tulisi muuttaa lainsäädäntöä niin, että se kannustaa kuntia poistamaan tuotantorakennusten kiinteistöveron. Tämä muutos tulisi huomioida hallitusohjelman mukaisesti tulonsiirroissa kuntien ja valtion välillä. Kiinteistöverotaso on nykyisellään kohtuuttoman korkea rakennusten jälleenmyyntihintaan verrattuna. Ensisijaisena toimena tulisi olla kiinteistöveron poistaminen maatalouden tuotantorakennuksilta kokonaan tai mikäli pysyvä poisto ei ole mahdollinen, tulisi kiinteistövero poistaa vähintään kolmeksi vuodeksi. Liitteessä 1 on arvio kiinteistöveron poistosta aiheutuvasta kustannusvaikutuksesta.

5. **Maatalouden energiaveronpalautuksen korotus**
   Maatalouden energiaverkonpalautuksen korotus voitaisiin tehdä vuoden 2015 energiaveronpalautukseen, jolloin maksatus olisi mahdollisimman nopea ja korotuksen kustannusvaikutus on määriteltävissä tarkasti. Palautus korreloi maatilan toiminnan laajuuteen ja kohdentuisi siksi oikein. MTK:n arvion mukaan korotuksen tulisi olla noin 10 miljoonaa euroa.

6. **Tukirahaston käyttöönotto**
   Maataloustukien maksatusten viivästyminen on aiheuttanut merkittäviä vaikeuksia tiloille. Suomessa tulisi ottaa käyttöön rahasto, josta tiloille voidaan myöntää käyttöpääomaa myöhemmin maksettavaa tukea vastaan. Nykyisin yksityiset rahoitusyhtiöt myöntävät tilapäisrahoitusta tukisummaa vastaan, mutta näissä järjestelyissä korkotaso on hyvin korkea. Vastaava valtion hallinnoima malli on käytössä Ranskassa. Tukirahasto ei toisi nopeaa apua tämän hetkiseen maksuvalmiuskriisiin, mutta koska maataloustuotteiden hintariskin ennustetaan lisääntyvän, olisi järjestelmän käyttöönotto tärkeää tulevien markkinakriisien varalta tai nykyisen markkinakriisin pitkittyessä.

7. **Työssä jaksamisen tukeminen**
   Työssä jaksamisen kannalta välttämätöntä on myös työstä irtautuminen, mikä talousongelmissa oleville tiloille on äärimmäisen vaikeaa. Keinoiksi maatalousyrittäjien jaksamisen parantamiseksi esitämme sijaisapumaksujen alentamista, tuetun maksullisen lomituksen lisäämistä 200 tuntiin ja varallaolon maksullisuuden perumista. Liitteessä 2 on esitetty arvio määrärahatarpeesta.

8. **Ruokaketjun toimivuuden parantaminen ja kilpailulain muutostarpeet**
   Kilpailulakia tulisi muuttaa siten, että maatalousyrittäjän asemaa vahvistetaan ruokaketjussa. Liitteessä 3 on selvitys Espanjassa sovellettavasta lainsäädännöstä, jota vastaava järjestelmä voitaisiin soveltuvin osin ottaa käyttöön Suomessa. Liitteessä 4 on taustaselvitys siitä, miksi Private Label –tuotteet ovat kilpailuoikeudellisesti arveluttavia.

9. **Hajautetun energiatuotannon edistäminen**
   Maatilojen jatkuvan toiminnan kannattavuuden turvaamiseksi, energiaomavaraisuuden parantamiseksi ja luonnonvarojen kestävän käytön tehostamiseksi Suomessa tulisi voimaperäisesti edistää maatilojen sivuvirroista tuotetun energian tuottamista. Tuotanto ei tällä hetkellä ole taloudellisesti kannattavaa eikä maatiloilla ole tässä taloustilanteessa edellytyksiä tehdä energiantuotannon edellyttämiä investointeja ilman tukea.

LIITE 1

Maatalouden kiinteistöveron poistamisen kustannusvaikutus

Yleisen kiinteistöveroprosentin vaihteluväli on 0,80 - 1,55 %. Keskimäärin kiinteistövero on 1.00 %:
Asunnoilla kiinteistöveroprosentin vaihteluväli on 0,37 - 0,80 %. 0.49, keskimäärin vero on 0,49 %.

Maatalouden tuotantorakennusten poistamaton menojäännös on 1 213 milj. € ja tuotantorakennuksista maksettava kiinteistövero 12 milj. €. Vero on vähennyskelpoinen meno ja vaikuttaa siksi myös tuloverotukseen.

Marginaaliveroprosentti vaikuttaa kiinteistöverorasitukseen maatiloilla.

- Jos marginaaliveroprosentti on 20 %, on kiinteistöverosta aiheutuva kustannus elinkeinolle 10 milj.€
- Jos marginaaliveroprosentti on 30 %, on kiinteistöverosta aiheutuva kustannus elinkeinolle 8 milj.€
- Jos marginaaliveroprosentti on 40 %, on kiinteistöverosta aiheutuva kustannus elinkeinolle 7 milj.€

Jos kiinteistövero poistetaan kokonaan, maataloustuottajat hyötyisivät tuon em. summan. Kiinteistöveron poistosta aiheutuva hyöty kohdentuisi nimenomaisesti tuotantoa viime aikoina laajentaneille ja tuotantorakennuksiin investoineille tiloille, joiden taloudellinen tilanne on tällä hetkellä vaikein.

Kunnat menettäisivät verotuloja 12 milj. €, mutta toisaalta sekä valtio että kunnat hyötyisivät tuloverojen kasvusta. Marginaaliveroprosentista riippuen valtion olisi kompensoitava kunnille 9 – 11 miljoonaa euroa.

LIITE 2

Työssä jaksamisen tukeminen osana maatalouden kriisipakettia

Lomituspalvelut työhyvinvointipalveluna

- Sijaisavuista yli 90 % käytetään työkyvyttömyystilanteissa ja perhevapaisiin – maksuvaikeudet aiheuttavat sen että tehdään sairaana töitä ja perhevapaita jää pitämättä
  = sijaisapumaksujen alentaminen 50 % määräajaksi pikaisesti

  - Jos sijaisapumaksun puolittaminen koskee kaikkia sijaisapuperusteita, kustannusvaikutus olisi vuositasolla arviolta 7,1 milj. euroa. Tämä arvio on laskettu olettaen, että sijaisavun käyttö vähenee vuoden 2015 tasosta 10 %:lla.
  - Sijaisapumaksun alentaminen 50 %:lla lisäisi todennäköisesti sijaisavun käyttöä, esimerkiksi alle 3-vuotiaan lapsen hoitamista varten käytettävää sijaisapua.
  - Melan arvion mukaan kokonaiskustannukset voivat nousta arviolta 10 miljoonaan euroon, jos maksun alentuessa sijaisavun käyttäminen lisääntyy.

- Automaatiotilojen valvonnasta otettiin säännös lomituspalvelulakiin 1.1.2016 lukien ja valvonnasta tuli säästösyistä myös vuosiloman aikana maksullista. Samoin valvontakäynneistä. Maksuvaikeudet voivat esim. muutama vuosi sitten investoineilla tiloilla, jotka ovat investoineet robotin, aiheuttaa sen että vuosiloma jää pitämättä = automaation valvontaan ja varallaoloon liittyvät maksut perutaan

  - HE 112/2015 mukaan varallaolon maksullisuus tuo säästöä v. 2016 arviolta 200 000 euroa ja valvontakäyntien maksullisuus noin 900 000 euroa.
  - Jos varallaolon ja valvontakäyntien maksullisuus perutaan, kustannusvaikutus on arviolta 1,1 milj. euroa.
  - Ennen v. 2016 lomituspalvelulaissa ei ollut säädöstä varallaolosta, joten sen käyttö rajoittui vain erityisiin poikkeustilanteisiin. 1.1.2016 alkaen varallaolon järjestämisestä on säädetty laissa, joten sen käyttö lisääntynee vuoteen 2015 verrattuna, jos palvelu muuttuu maksuttomaksi.

- 1.1.2016 lukien johtuen EU:n valtiontuen suuntaviivoihin sopeutuksesta, sijaisapuperusteista poistui aikuiskoulutus ja tuottajajärjestön luottamuselimen kokoukseen osallistuminen. Jotta osaamisen kehittäminen ja yhteiskunnallinen osallistuminen olisi myös karjatilallisille mahdollista, tulee tuettua maksullista lomitusta lisätä 120 tunnista 200 tuntiin.

  - Melan arvion mukaan tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän lisääminen 200 tuntiin aiheuttaisi lisäkustannuksia noin 2,0 - 2,3 milj. euroa.

LIITE 3 Marica Twerin/MTK/tammikuu 2016

Espanjan lainsäädäntö koskien elintarvikeketjua

Espanjan elintarvikeketjulaki annettiin elokuussa 2013.[1] Espanjan järjestelmä on sinällään mielenkiintoinen, koska Euroopan parlamentti on kiinnostunut järjestelmästä ja siitä voidaanko Espanjan käytäntöjä kopioida suoraan EU:n lainsäädäntöön.

Lain tavoite oli lisätä elintarvikeketjun tehokkuutta ja kilpailukykyä, vähentää epätasapainoa elintarvikeketjun toimijoiden välillä ja saada aikaiseksi reilu, kilpailukykyinen kehys, josta olisi hyötyä niin elintarvikeketjun toimijoille kuin myös kuluttajille.

Historia
Espanjassa päivittäistavarakauppojen ostajavoima on vahvistunut rakennemuutoksen seurauksena. Rakennemuutoksen takana on päivittäistavarakaupan konsolidaatio, suuri- ja keskikokoisten supermarkettien vahvistuminen markkinoilla ja private labels.[2] Lokakuussa 2011 julkaistiin kilpailuoikeudellinen selvitys koskien päivittäistavarakauppamarkkinoita Espanjassa. Selvityksen suosituksena oli mm., että päivittäistavarakaupan ja tavarantoimittajan sopimukset tehtäisiin kirjallisesti, ettei sopimusta voitaisi muuttaa taannehtivasti, jos ei ole tarkasti määritelty milloin ja miten näin tehtäisiin. Lisäksi selvityksessä todettiin, että päivittäistavarakaupan maksujen perintä tavarantoimittajilta pitäisi olla läpinäkyvä ja ennustettava. Lopuksi selvityksessä ehdotettiin, että rajataan, miten päivittäistavarakauppa saa vaatia tietoja valmistajalta.

Kaksijakoinen järjestelmä
Espanjassa on julkisen vallan järjestelmä ja vapaaehtoinen itsesäätelyjärjestelmä. Tämän lisäksi Espanjassa on rakennettu seuranta- ja valvontajärjestelmä.

Lainsäädäntö
Elintarvikeketjulakia sovelletaan koko elintarvikeketjuun. Soveltamisalassa on mukana maataloustuottajat, tavarantoimijat ja päivittäistavarakaupat. Jäsenen tavarantoimitus omalle osuuskunnalle on kuitenkin suljettu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän lisäksi lain vaatimukset sopimuksen vähimmäissisällöstä eivät koske sopimuksia, joiden arvo on alle 2500 euroa. Elintarvikeketjun toimijoiden on noudatettava sopimuksen vähimmäisvaatimuksia ainoastaan, jos jompikumpi on pieni tai keskisuuri yritys tai toisella osapuolella on maataloustuottajanstatus tai jos toinen osapuoli on taloudellisesti riippuvainen toisesta osapuolesta (laskutus on vähintään 30 % liikevaihdosta).

Lainsäädännössä on määritelty pakolliset käytännöt esimerkiksi siihen, että vaaditaan kirjalliset sopimukset. Sopimuksissa on mainittava hinta ja maksuehdot.

[1] http://www.magrama.gob.es/en/alimentacion/temas/ley-de-medidas-para-mejorar-el-funcionamiento-de-la-cadena-alimentaria/Ley_12-2013_de_2_agosto-EN_tcm11-297949.pdf
[2] DAF/COMP/LACF(2015)5

Tämän lisäksi laissa on määritelty, mitkä ovat epäreilut käytänteet. Epäreilua ja siten kiellettyä on mm. muuttaa sopimuksia yksipuolisella ilmoituksella tai vaatia toista osapuolta antamaan liikesalaisuuksia tai muuta tietoa koskien liiketoimintaansa.

Laissa on sääntöjä progressiivisista sanktioista.

Elintarvikeketjulaissa perustettiin myös Food Supply Chain Observatory, jonka tehtävänä on tutkia ja arvioida lainsäädännön toimeenpanoa.

Laissa on määritelty vähimmäisvaatimukset huutokaupoille ja kaikille toimijoille dokumenttien vähimmäissäilytysaika, joka on kaksi (2) vuotta.

Lainsäädännössä on myös todettu, että elintarvikeketju tarvitsee itsesäätelyjärjestelmän. Osana tätä on säännöstö elintarvikeketjun hyvistä käytänteistä. Itsesäätelyjärjestelmään liittyminen on vapaaehtoista toimijoille. Itsesäätelyjärjestelmä sisältää ristiriitojen ratkaisumekanismin.

Code of good practices / Hyvien käytänteiden säännöstö
Elintarvikeketjun toimijoiden edustajat ja valtionhallinnon edustajat allekirjoittivat säännöstön marraskuussa 2015. Säännöstö koskee koko elintarvikeketjua. Säännöstössä on määritelty sopimussuhteiden perusperiaatteita. Säännöstössä on otettu kantaa mm. sopimussuhteiden riskien jakoon, sopimussuhteiden tasapainoon, yhteistyön periaatteisiin ja kestävän kehityksen periaatteisiin.

Elintarvikeketjun toimijat laittoivat samalla pystyyn itsesäätelyyn perustuvan sovittelun ja ristiriitojen ratkaisujärjestelmän. Jäsenyrityksien on myös otettava käyttöön oma sisäinen ristiriitojen ratkaisu järjestelmä.

Tämän lisäksi on perustettu vapaaehtoisen säännöstön valvontakomitea. Komitean tehtäviin kuuluu säännöstön tulkitseminen ja ristiriitojen ratkaisu. Lain mukaan komitean päätös ei sido osapuolia, jos he eivät ole niin sopineet etukäteen.

AICA
Food Information and Control Agency (AICA)[3] perustettiin tammikuussa 2014. AICA on vastuussa lainsäädännön valvonnasta ja sääntöjen noudattamisen seurannasta. Tämän lisäksi se panee täytäntöön rangaistusmenettelyn. Tällä hetkellä siellä työskentelee yli 80 henkilöä. Tapauksia AICA on tutkinut pitkälti toista sataa. Suurin osa valituksista on tullut maataloustuottajien järjestöiltä ja aluehallinnoilta. AICA:ssa on neuvoa antava lautakunta (Advisory Board), jossa on koko elintarvikeketju edustettuna sekä eri viranomaisedustajia.

AICA:n viranhaltijoilla on laajat etsintä- ja tutkintaoikeudet.

[3] http://aplicaciones.magrama.es/pwAgenciaAO/General.aao?idioma=ING&control_acceso=S

LIITE 4

Private Label –tuotteiden vaikutus kaupan neuvotteluasemaan

MTK esittää, että kilpailulakia muutetaan siten, että päivittäistavarakauppa kielletään käyttämästä kaksoisrooliaan hyödykseen.

Kaupan omat merkit eli Private Label tuotteet (PL-tuotteet) vahvistavat entisestään päivittäistavarakaupan asemaa elintarvikeketjussa. Kauppa saa tavarantoimittajailtaan tietoa tulevista tuotteista ja innovaatioista, koska päivittäistavarakauppana heillä pitää olla tällaista tietoa. Päivittäistavarakaupalla on kuitenkin kaksoisrooli, koska se valmistuttaa myös omia merkkejä.

Ongelmana on, että he käyttävät päivittäistavarakauppana saatua tietoa hyväkseen kun toimivat valmistuttajana. Valmistuttajana päivittäistavarakauppa on merkkituotteiden tavaratoimittajien kilpailijana. Kilpailijana he käyttävät hyväkseen tietoa, jota heillä ei saisi olla: esim. luottamuksellista tietoa tulevista uusista innovatiivisista tuotteista. Päivittäistavarakauppa saa suuren taloudellisen hyödyn itselleen ilman innovatiivisuutta. Tämän lisäksi päivittäistavarakaupan asema elintarvikeketjussa vahvistuu entisestään. Koska kauppa päättää valikoimistaan, hinnoittelustaan, hyllypaikoista jne., vastapuolen, joka haluaa pitää tavaroitaan kaupan valikoimissa, on suostuttava kaikkiin vaatimuksiin.

Lakimuutoksella parannettaisiin elintarvikeketjun toimivuutta ja pitkällä aikavälillä parannettaisiin innovatiivisuutta ja kuluttajien asemaa. Päivittäistavarakauppa saisi edelleen valmistuttaa omia merkkejään, mutta eivät saisi hyödyntää kaksoisrooliansa kautta tullutta tietoa. Kilpailulainmuutoksen lisäksi voitaisiin harkita, että uusilla tuotteilla olisi tietty ”suoja-aika”, jonka aikana niistä ei saisi teettä PL-tuotteita.

MTK, ETL ja PTY neuvottelevat tällä hetkellä elintarvikeketjun itsesäätelyjärjestelmästä. Mikäli emme pääse yhteisymmärrykseen toimivasta järjestelmästä, tarvitsemme hallitusohjelman mukaisesti lainsäädäntöä korjaamaan kestämättömän tilanteen.